

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

De variis expositionibus huius loci 1. Thimoth. 2. Deus vult omnes
homines saluos fieri. artic. 6. disp. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

tione subire possit rationem effectus: potest tamen A ratio aliqua notari. Etenim nostro intelligendi more, ratio à priori, quòd Deus velit, est quia est intelligens. Ipsi etiam bonitas, ratio est, quòd voluerit esse creaturas, & tam copiosè se illis communicauerit.

Conclusio.

Conclusio Diui Thomæ est. Voluntatis diuinæ nulla datur causa. Hæc est certissima. Cùm autem Deus creaturas velit propter se tamquam ob finem, atque volitio finis soleat esse causa volitionis eorum, quæ sunt ad finem, probat D. Thomas id in Deo non cerni. Quoniam etsi quando finis, & ea quæ sunt ad finem, sunt volita distinctis actibus, volitio finis sit causa volitionis eorum, quæ ad finem ordinantur, non tamen, quando eodem profus actu sunt volita: quippe cùm idem non possit esse causa sui ipsius: cùm ergo Deus, sicut eodem actu intueret in sua essentia, principia & conclusiones, ita eodem actu velit suam bonitatem, & omnia quæ propter eam vult, fit, ut in Deo volitio finis non sit causa volitionis eorum, quæ ad finem diriguntur. Quæ circa hanc rationem disputari poterant 1. 2. quæst. 8. art. 3. explicata sunt.

Cæterum animaduertendum est, Quamuis actus, quo Deus vult creaturas esse, nulla detur causa, actum tamen ipsum non tollere, quin ipsæ creatura volitæ causas alias proprias habeant. Etenim, quòd Deus velit ut sit ea planta, quæ hodie interuentu causarum secundarum producit, neque excludit hominem, in cuius gratiam producit, esse causam finalem illius: quoniam potius quia à Deo in eum finem est volita, habet homo, ut sit causa finalis eiusdem, neque item tollit, quin planta, à qua decisum est semen, ex quo hæc alia generatur, virtusque femini impressa, simul cum orbibus cælestibus causa sit effectrices illius: aut quin materia simul cum dispositionibus ad formam, quæ introducit accommodatis, sit causa materialis, & forma ipsa sit causa formalis, à quibus omnibus planta, quæ producit, ita pendet, ut, quauis earum sublata, numquam produceretur.

Voluntas an sit rationis congrua, & de expendendum.

Porro ex huiusmodi causis expendi debet, vtrū voluntas Dei, ut & quæuis alia, sit rationabilis. Etenim voluntas, quæ ad debitum finem, & per convenientiam media aliquid vult, verè iudicatur rationabilis, quæ verò aliter se habet iudicatur irrationabilis. Quare cùm in iis, quæ diuina voluntate sunt volita, accommodatissimus ordo mediatorum, causarumque ad suos fines reperitur, fit, ut voluntas diuina sit maximè rationabilis.

Rerum quas Deus vult, eū reddatur causa, quæ propositiones sint vera.

Ex dictis ergo manifestum est, propositiones, quæ vel solam denotant habitudinem mediæ & finis inter res à Deo volitas, vel eas habere huiusmodi habitudinem ex volitione Dei, atque adeo ut Dei volitionem terminant, concedendas esse: eas verò quæ causam volitionis diuinæ innuunt, negandas esse, dubias autem distinguendas. Quare hæc sunt concedenda, volitorum à Deo vnum est propter aliud, Deus vult vnum esse propter aliud, ut plantam propter hominem, Deus vult vnum propter aliud, id est, vult ut sit propter aliud. Hæc etiam potest concedi, hoc est volitum à Deo propter illud, si sit sensus, terminat volitionem diuinam gratia illius alterius tamquam finis ex ipsa volitione ac ordinatione diuina. Hæc verò, Deus vult plantam esse, quia vult hominem esse, non erit concedenda, quia innuit vnam volitionem esse causam alterius, quod est falsum: cùm Deus eadem simplicissima volitione, quæ nullam habet causam, velit vtrumque, sicut neque illa alia, hoc est volitum à Deo propter illud, erit concedenda, si eundem sensum efficiat: in eoque negatur à D. Thoma

hoc loco. Quòd si aliqua earum in aliquo graui autore reperitur, piè erit exponenda, ut significetur finalis causa rei volitæ, à Deo propter aliam, non verò volitionis, quæ ut sit propter aliam, est volita.

ARTICVLVS VI.

De variis expositionibus illius testimonij 1. ad Timoth. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri.

DISPUTATIO I.

ANTEQUAM examinemus quæstionem à D. Thoma hoc loco propositam, operæ pretium erit expendamus Doctorum interpretationes circa propositum Pauli testimonium: de qua re agit D. Thomas in responsione ad primum huius articuli.

Prima est Augustini epistola 107. ad Vitalem, in Enchiridio cap. 103. de prædestinatione sanctorum cap. 8. & Hypognost. lib. 6. sub finem, quam amplectitur Anselmus in eundem locum Pauli. Credit enim Augustinus iis in locis, testimonium illud non esse intelligendum vniuersum de omnibus hominibus, sed de iis tantum, qui saluantur: eo loquendi modo quo, ut de prædestinat. sanctorum cap. 8. ait: quando vnus tantum magister docet pueros in aliqua ciuitate, dicere consuevit, talem magistrum docere omnes pueros eiusdem ciuitatis: neque enim significare volumus, eum docere omnes vniuersum pueros illius ciuitatis, cum sint multi, qui à nemine doceantur: sed docere omnes, quæ in illa ciuitate docentur, per constructionem, aut distributionem quam appellant accommodam. Eodem modo ait Augustinus in Enchiridio intelligi illud Ioan. 1. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: cum etenim multi sint, qui non illuminantur, sensus est, Christum illuminare omnes, qui illuminantur, ita ut nullus, nisi ab eo, illuminetur: atque eodem modo intelliguntur quædam alia loca Scripturæ.

Secunda est eiusdem Augustini in Enchiri. cap. Secunda ex-citato, & de correptione & gratia cap. 14. quòd eo in loco distributio fiat, non pro singulis generum, quæ si Deus velit omnes homines cuiusque status saluos fieri, sed pro generibus singulorum, ita ut sit sensus, cuiusque status vult aliquos saluos fieri. Eodem modo exponit Augustinus illud Matth. 23. & Luca 11. Decimatis mentan & rutam & omne oliu, id est, quamlibet oleis speciem.

Tertia est eiusdem etiam Augustini de correptione & gratia cap. 15. ut sit sensus, Vult omnes homines saluos fieri, id est, facit nos velle omnes homines saluos fieri, iuxta illud ad Roman. 5. Misit Spiritum Filij sui clamantem, Abba Pater, id est, clamare nos facientem, Abba Pater. Interim namque dum nobis non constat, quosnam Deus velit saluos fieri, istum, sanctum, gratumque Deo est, ut ab eo omnibus proximis postulemus salutem, illamque eis pro nostra virili parte curemus: quare desiderium hoc atque petitio à Deo est.

Quarta est D. Thomæ, & Caietani in eundem locum Pauli, Marfilij i. q. 45. art. 1. & quorundam aliorum, asserentium, locum illum intelligendum esse, non de voluntate beneplaciti, hoc est, quæ formaliter sit in Deo: hanc enim affirmant semper impleri, sed de voluntate signi, quæ Deus proponit omnibus hominibus præcepta salutis, doctrinamque, Euangelij, quæ tamè in culpa sunt, quòd ad agnitionem veritatis venire nolint, nec salui esse. Porro voluntas signi non est formaliter in Deo, sed est effectus Dei, nepe promulgatio legis, & Euangelij, redemptio generis humani facta per Christum, &c. Eiusmodi autem effectus

Tertia.

Quarta expositio ex D. Thoma.

effectus dicuntur metaphoricè voluntas Dei, quatenus iudicia quadam sunt, Deo futurum esse grati, non solum si omnes salui fiant, sed etiam si singuli pro omni salute preces fundant. Eo autè pacto eiusmodi effectus metaphoricè dicuntur voluntas Dei, quo testamentum, quia testatoris voluntatem exprimit, voluntas illius appellari consuevit.

Voluntas si-
qui an ali-
qua volitio-
ne, salte-
conditionatam
significet in
Deo.

Est verò mihi non leue dubium, vtrum ex horum autorum sententia voluntas signi aliquam volitionem, saltem conditionatam, quæ formaliter sit in Deo, per quam re ipsa velit omnes homines saluos fieri, significet, an verò quemadmodum punitio, voluntatæ diuina puniendi peccatores, dicuntur metaphoricè ira, quatenus Deus talem effectum exhibet, qualem homo iratus consuevit facere, cum tamen nihil sit in Deo, quod formaliter habeat rationem iræ, ita in Deo non sit alia volitio, qua peccatores omnes velit saluos fieri, quam volitio, qua exhibere vult signa, quæ re ipsa exhibet, quæ proinde volitio comparatione signorum sit voluntas beneplaciti & efficax: signa verò ipsa externa, tum volitio Dei interna, dicantur metaphoricè voluntas, vt omnes homines salui fiant, quatenus Deus talia signa voluntate efficaci exhibet, qualia exhiberet is, qui sub conditione, si per homines non staret, vellet omnes homines saluos fieri, cum tamen nulla volitio, etiam conditionata, sit in Deo, qua velit omnes homines saluos fieri. Certè D. Thomas loco citato, hoc aperte innuere videtur. Nam primò exponit locum illum de sola voluntate signi, quasi in Deo nulla sit voluntas beneplaciti, qua velit omnes homines saluos fieri: deinde exponit eundem locum quatuor modis de voluntate beneplaciti, tres priores paulò ante ex Augustino allati sunt, quartum verò addit, quòd intelligatur de voluntate antecedente, seu conditionata, si per homines non steterit, vt mox dicemus, quam voluntatem sine dubio comprehendit sub voluntate beneplaciti. Nisi fortè dicamus D. Thomam eo loco per eam signi voluntatem intendisse significare voluntatem conditionatam in Deo existentem, qua velit omnes homines saluos fieri, si per ipsos non steterit, vt inferius ad finem artic. 11. exponimus D. Thomam: dicamùs que D. Thomam eo in loco sumpsisse voluntatem beneplaciti latè, vt distinguitur contra voluntatem signi.

Satis &
Ocham
innuunt.

A sententia relata, meo iudicio, parum aut nihil discrepant Scorus & Ocham in 1. d. 46. & quidam alij, qui omninò negant villam in Deo voluntatem beneplaciti reperiri, quæ non impletur, ac proinde nec eam, qua velit omnes vniuersum homines saluos fieri, neque item volunt concedere in Deo voluntatem conditionalem. Quare licet dicant Deum voluntate antecedente velle omnes homines saluos fieri, non verò voluntate consequente: nomine tamen voluntatis antecedentis intelligunt voluntatem efficacem, qua omnibus vniuersum conferre voluit, reque ipsa conferre dona naturalia, leges rectas, & auxilia sufficientia ad salutem, qua ratione dici potest velle ex parte sua omnes homines saluos fieri. Itaque voluntatem illam efficacem: quatenus est quorundam antecedentium, quæ ad salutem conducunt, non tamen sunt satis, nisi cooperetur liberum arbitrium, Deo præstò existente ad adiuvandum, appellant voluntatem antecedentem, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, quantum est ex se: non verò quasi in Deo sit aliqua volitio, qua sub conditione vellet omnes vniuersum fieri saluos. Meritò ergo Marfilius loco citato voluntatem, de qua hi Doctores loquuntur, non esse aliam à voluntate signi affirmavit.

Voluntas an-
tecedens &

Postremà expositio eiusdem loci est Damasceni

A 2. lib. fidei Orthodoxæ cap. 29. quo loco de diuina prouidentia disputans docet. Inter ea quæ sub diuina voluntate ac voluntatem cadunt, ea, quæ à libero arbitrio creato minime pendent, sola diuina prouidentia, ac voluntate gubernari, ac proinde quæcumque eorum eueniunt, à Deo esse volita absoluta voluntate, qua, quæcumque voluit, fecit in cælo, & in terra. Vnde ait: *Deus igitur est qui est factor, & prouisor, & factura eius virum, & contentina, & prouisura, bona ipsius voluntas est. Omnia etenim quæcumque voluit Deus fecit, & in cælo, & in terra, & voluntati eius nullus resistit. Voluit cuncta fieri, & facta sunt, vult consistere mundum, & consistit. Et omnia, quæcumque vult potest, atque sunt. Quibusdam verò interlectis addit. Omnia dico prouidentia opera, quæ non in nobis sunt (id est, quæ non à nostra pendent potestate) ea enim, quæ in nobis sunt, non prouidentia solum sunt, sed libera potestatis nostra & arbitrij. Prouidentia verò, hæc quidem secundum acceptionem (hoc est, bona quæ à libero arbitrio nostro pendent) hæc autem secundum permissionem, nempe malitiam culpæ, quàm afflictionis, ignominie, & pænæ, quæ interdum per liberum nostrum arbitrium, interdum per alienum Deum sua prouidentia ob varios fines optimos nobis permittit, vt latè exponit. Addit: *Nosse oportet, electionem agendorum in nostra esse potestate, finem autem bonorum, Dei cooperatione iuste cooperante, iis qui recta conscientia bonum eligunt secundum præscientiam eius. Malorum autem derelictione Dei, rursus secundum præscientiam eius iuste derelinquente. At derelictionis due sunt species. Est enim derelictio dispensatiua, correctiuaque & eruditiva: & est derelictio finalis & desperatiua. Dispensatiua quidem & eruditiva, ad correctionem salutem, & gloriam patientis facta, aut ad aliorum zelum & imitationem, aut ad Dei gloriam. Finalis derelictio, cum, Deo cuncta quæ ad salutem sunt faciente, incorrigibilis, & immedicabilis, magis autem insanabilis ex proprio proposito permaneat homo. Tunc enim traditur in finalem perditionem, vt Iudas, quod à nobis aueriat Deus, & à tali derelictione defendat. Tacendum non est, omnia tristitia damnata superuenientia, qui cum gratiarum actione suscipiunt, ad salutem induci, & omnino utilitatis causa effici, & Deum præferim, præcedentèrque velle omnes saluari, & regnum eius consequi. Non enim ad puniendum nos plasmauit, sed vt efficiat nos bonitatis sue participes, vt bonus. Peccantes autem puniri vult, vt iustus. Dicitur igitur, prima, præcedens voluntas & acceptatio ex ipso existens. Secunda verò, voluntas sequens, & permissio, ex nostra causa existens. Et hæc duplex est. Hæc quidè dispensatiua & eruditiva ad salutem: illa verò desperatiua ad finalem perditionem, cen iam diximus. Eorum autè, quæ in nobis sunt, si bona quidem, præferim, antecedentèrque vult & acceptat. Sin mala, & re vera mala, neque præferim vult, neque consequenter vult: sibi tamen arbitrium ad illa liberum. Nam quod per violentiam fieret, neque rationalis, neque virtutis esset opus, &c. Hactenus Damascenus. Cuius verba placuit referre, vt apertius eius mens explicetur: si quidem primus egregiam illam distinctionem voluntatis diuinæ, in antecedentem, & consequentem inuexit, atque iuxta eam, locum Pauli citatum interpretatus est. Quicquid enim Gregorius Ariminensis in primo disputat. 46. q. primo dixerit, planè idem docuit quod D. Thomas hoc loco aliique Scholastici eum docuisse affirmant.**

consequens ex
D. Damasceni mens
explicatur.

Ad cuius rei intelligentiam sciendum est Damascenum non distinguere voluntatem antecedentem, & consequentem, comparatione omnium, quæ à Deo sunt volita, sed solum comparatione eorum,

rum, quæ à libero arbitrio creato pendent, quæ ait, A
non esse solum diuina providentia, sed libera etiam no-
stra potestatis & arbitrij.

Deus vult
vult omnes
sua angelos,
sua homines
saluos fieri, si
per ipsos non
saverit.

Sciendum est deinde, Deum optimū maximum,
dum Angelos, & primos parentes condere in suam
beatitudinem ex æternitate statuit, vtrūque verè, &
absque vlla fictione voluisse sempiternam beatitu-
dinem, & media ad illam consequendam necessaria,
ad quem finem illos effingere constituēbat. Si nam-
que sempiternam beatitudinem, & media ad eam
obtinendā necessaria omnibus hominibus tunc non
voluisset, profectò neque tunc creare constituisset,
neque in tempore diceretur condidisse omnes ho-
mines in suam beatitudinem, sed solum aliquos: ex
voluntate namque Dei, vt, si per ipsos non steterit,
illam assequantur, dicuntur conditi in sempiternam
beatitudinem: nullus autem dicere audebit, neque
salua fide Catholica dicere potest, Deum ex æterni-
tate non statuisse condere in suam beatitudinem
tanquam in finem omnes homines, quos in tempo-
re creauit. Vt verò finis, in quē tam Angelos, quam
hominēs statuebat condere, illis redderetur honorifi-
centior, si propriis meritis compareretur, atque ius-
tissimis aliis de causis, licet dum eos in suam beati-
tudinem condere statuit, verò absque vlla fictione
ipsis voluerit sempiternam beatitudinem, mediāque
omnia necessaria, voluit tamen illis hæc non volun-
tate absoluta, sed sub conditione, dependentēre à
libero arbitrio, tum proprio cuiusque, tum etiam
primi parentis, quo ad gratuita quedam dona, quæ,
vt in Concordia q. 14. art. 13. disp. 3. dictum est,

Deus vt vo-
luerit toti
generi hu-
mano sua es-
se ferre beati-
tudinem, dum
eadē redēpio-
nem cōtulit.

Sciendum est tertio, Deum optimū maximum
ruinam generis humani præuidentem, dum eidem
Redemptorem vniuersalem conferre statuit, cuius
merita sub certis quibusdam legibus omnibus ho-
minibus, quantum est ex parte Redemptoris, appli-
carentur, omnibus etiam voluisse sempiternam fæ-
licitatem, mediāque ad eam consequendam neces-
saria, non tamen voluntate absoluta, sed dependen-
ter, tum à libero arbitrio hominum, tum etiam à
cursu, dispositione, & euentibus huius mundi. Ne-
que enim post ruinam, delictūque generis huma-
ni, ratio postulabat, vt humanum genus ad fælicem
illum statum, in quo primò fuerat conditum, redu-
ceretur, atque vt iustitia originalis donò, estque li-
gni vitæ, iterum aduersus calūs ac miserias, quibus
ex dispositione ipsa vniuersi suapte natura subiaceret,
muniretur, quin potius æquum erat, vt, in poenam
delicti, huius vitæ ætumnas deinceps experiretur.
Ipsè verò nature autor, atque omnium rerum molli-
tor Deus, dispositionem vniuersi, ac liberum arbi-
trium humanum præsupponeret, vt naturam huma-
nam gratia à Redemptore promerita perficeret
quantum opus erat ad eam in finem supernatura-
lem perducendam, vt in Concordia articulo citato
dictum est.

Obiectio qua
D. August. ad
superiores
explicatio-
nes impulit.

Ex his constat, in Deo Optimo Maximo consti-
tuendam esse volitionem, tum bonitate ac pietate ip-
sius dignissimam, tum libero arbitrio creato, proba-
tionisque, qua ad præmij palmam nos perducere con-
stituebat, maximè consentaneam, qua videlicet ho-
mines omnes & Angelos, quos condere statuebat, ex
æternitate voluerit saluos fieri, sempiternamque vi-
tam, mediāque ad eam finem necessaria, eis confer-
re, sub conditione tamen, si per ipsos, aut primum
parentem non staret. Vnde cessat obiectio, quam
sæpius Augustinus repetit, quæque in causa fuit, vt
testimonium Pauli, non de omnibus vniuersim ho-
minibus exponeret, sed ad tres illas expositiones re-

latas confugeret. Sæpè enim obiicit, pueros in vte-
ris matris interdum periri ante baptismum, ne-
que tamen per pueros, neque per parentes, nec per
ministros Ecclesiæ stare, qui perciperent eis subue-
nire, & remedium baptismi ad salutem adhibere,
nec tamen possunt non ergo Deus vult omnes vni-
uersim homines saluos fieri, etiam sub conditione
illa, si per ipsos aut per parentes, aut per ministros
Ecclesiæ non staret. Ad hanc enim difficultatem re-
spondendum est, Deum, spectata prima conditione
generis humani, velle omnes homines, nemine ex-
cepto, saluos fieri, si per ipsos, vel primum paren-
tem, cui primò dona gratuita toti soboli per gene-
rationem communicanda collata sunt, non stet. Po-
sita verò ruina generis humani, & beneficio redem-
ptionis, velle etiam omnes saluos fieri, serua ta-
mèn constitutione, cursūque causarum vniuersi, de-
pendentēreque à libero arbitrio hominum, vt expli-
catum est. Quare Deo gratum est omnes saluos fieri,
eaque de causa, iuxta testimonium Pauli, vult vt
ab eo id petamus, & pro vicibus nostris omnibus
proximis curemus. Quòd autem quidam perent,
quibus neque aliq, nec ipsi sibi metipsis subuenire
queant, effectus est, atque poena peccati primi pa-
rentis, idque non per se, sed per accidens, ex ipsa di-
spositione causarum vniuersi, ac primi parentis cau-
sa, præter Dei institutionem ac voluntatem euenit,
ad id quoque interdum confert malitia aliquorum,
quæ omnia Deus minimè impedire tenetur.

Solutio.

Porro volitio hæc conditionalis, quam in Deo
constituimus, actus est liberi arbitrij diuini ad eos
tantum se extendens, quos condere constituit. Ne-
que renuam, si horum nomine etiam comprehendas,
qui posita ea constitutione vniuersi, quæ à
principio fuit, existissent, vel si pro hominum arbi-
trio mundus hic, quo ad generationes hominum,
alium cursum teneret, aliq; numero diuersi gigne-
rentur: hos enim omnes voluit etiam Deus saluos
fieri, sub conditione, si vt naturaliter esse potuit, re
ipsa generarentur. Volitio autē, qua Deus ex æterni-
tate eo modo voluit omnes homines saluos fieri, su-
pra actum, quo Deus se ipsum diligit, non aliud ad-
dit, quàm respectum rationis ad singula obiecta eo
modo sub conditione volita. Cum verò nulla sit re-
pugnancia, Deum ita aliqua sub conditione velle,
imò id, vt videbimus, sonent Scripturæ, consentiat-
que maximè, tum cum bonitate ac pietate diuina,
tum etiam cum libertate & probatione, in qua positi-
sumus, vt ad quod voluerimus, siue vitam, siue mor-
tem, porrigamus manum, non video, qua ratione
eiusmodi actus à Deo debeat excludi.

Volitio con-
ditionata qua
Deus vult
omnes saluos
fieri, actus est
liberi arbitrij
diuini.

Hunc verò actum appellat Damascenus volunta-
tem Dei antecedentem, per eamque ait Paulum af-
firmasse Deum velle omnes homines saluos fieri, &
ad agnitionem veritatis venire. Quòd si vult aliquos
damnare & punire, atque adeo non saluari, id, in-
quit, vult voluntate consequente. Vt verò mentem
Damasceni intelligas, animaduerte: Triā ab eo di-
stingui in nobis comparatione sempiternæ fælicita-
tis, atque interitus æterni, quæ vt pèdent ab arbitrio
nostro, ita dixit, non esse solum providentiæ diuinæ,
sed etiam liberæ potestatis nostræ, & arbitrij. Qua-
dam enim non tantum sunt bona secundum se, sed
etiam sunt bona, nobis, cuiusmodi sunt, sempiterna
fælicitas, obseruatio mandatorum, & consiliorum,
omnia denique media à nostro arbitrio aliqua ex
parte pendentia, & sempiternæ fælicitati accommodata.
Quaedam alia tamen, quæ, tum secundum se ma-
la sunt, nullaque ratione possunt esse bona, tū etiam
nobis mala sunt, vt transgressiones mandatorum.

Alia

Voluntatis
consequens.

Alia denique sunt, quae nobis quidem sunt mala, praerequiruntque culpam in nobis, ut à Deo sint nobis volita, at, posita culpa, subeunt secundum rationem boni, ut in poenam culpae iustè à Deo sint nobis volita, eiusmodi sunt, damnatio, atque interitus noster. Res ergo primi generis, ait Damascenus, omnibus vniuersim hominibus esse à Deo volitas, quoniam, ut nobis eas conferret, non verò ut nos puniret, ab eo creati sumus: at volitas omnibus esse, voluntate conditionali si per ipsos aut primum parentem non staret: sunt enim res, quae non solum sunt prouidentiae diuinae, sed etiam potestatis, atque libertatis arbitrij creati. Atque de eiusmodi volitione intelligit locum illum Pauli. Cùm verò qui ita vult omnes homines saluos fieri, neminem sub illa eadem conditione perfitendò que in solo fine, ac intuitu creationis generis humani, velit perire, quin potius habeat, ut ita dicam, nolentiam, qua nolit quemquam perire, si ipsius demerita contrarium non postulent, quandoquidem omnes saluari, & quemquam perire, pugnantia sint, sit, ut ea volitione, quae nostro intelligendi more cum fundamento in re praecedat volitionem rerum tertij generis, Deus omnes vniuersim homines velit saluos fieri, neminemque perire. Res verò secundi generis, ut ait Damascenus, neque antequàm fiant, neque postquam prouidenter ex nequitia liberi arbitrij creati futurae, aut iam effecta fuerunt, sunt volita à Deo, eo quòd nullam possint habere rationem boni, ob quam illi placere possint: sed solum sunt ab eo in optimum finem permissa. Permissio autem ponit eiusmodi res per libertatem arbitrij esse futuras, nisi impediantur: id namque permittere dicitur, quòd eum alioquin futurum sit, possimulque impedire, non tamen impedimus. Nec verò id tribuitur culpae non impediendae, quando non tenetur impedire, sed solum culpae illius, qui libertate quid perpetrat, ut in Concordia q. 14. art. 13. disp. 31. ostensum est. Res verò tertij generis, quoniam non sunt à Deo volita, nisi posita culpa eius cui in poenam iustè sunt volita, atque adeò ipso praebente prius causam, vnde meretur ut aliud sit illi volitum, longè diuersum ab eo, quòd sine ipso creationis Deus illi conferre volebat, si per ipsum non staret, idèd ait Damascenus, voluntate quada consequente, quae cõparatione illius alterius nostro intelligendi more posterior est, esse hominibus volitas. Haec verò posterior voluntas praerisionem culpae eorum ponit. Vnde ait, *Vtramque voluntatem à Deo praescriptam, priorem quidem, quia bonus est, posteriori vero, quia iustus est: prior enim ex bonitate, misericordia, ac clementia diuina oriri, posterioris vero homines causam praebere.*

Ex his patet in primis, Damascenum solum distinguere voluntatem consequentem & antecedentem circa ea, quorum vtrumque est bonum atque adeò volitum voluntate diuina, & quae ita inter se affecta sunt, ut de contratio eius, quòd à Deo est volitum voluntate consequente, sit in Deo velleitas, atque adeò, nostro intelligendi more, praecesserit voluntas conditionata, nempe si demerita aliud non postulerent, quo pacto se habent cuiusque damnatio, & salus, sempiternaque felicitas eiusdem. Quare licet Deus voluntate conditionata velit seruari sua praeccepta, & consilia, nempe si nos etiam velimus, non tamen dicitur velle contrarium voluntate consequente, quoniam peccata & consiliorum violatio non possunt habere rationem boni, ut per voluntatem consequentem sint à Deo volita, sed solum dicuntur à Deo permitti, quamuis voluntas id

A permittendi, quoniam ponit ita futurum esse per libetum arbitrij creatum nisi à Deo impediatur, dici possit posterior voluntas nostro more intelligendi, quam voluntas conditionalis, ut eadem sequatur.

B Patet secundò apud Damascenum non omnem voluntatem Dei absolutam appellari consequentem, sed eam solum, de cuius contratio velleitas in Deo reperitur. Etenim voluntatem, qua Deus prauidens Petrum pro libertate sui arbitrij seruaturum praeccepta & consilia, consecuturumque vitam aeternam, id iam absolutè vult, placereque sibi, non appellat voluntatem consequentem, sed ad antecedentem pertinere affirmat, quandoquidem per eam non aliud vult Deus, quàm id ipsum quòd voluntate antecedente vult, cùm tamen id ipsum velit absolutè, atque ut sibi gratissimum acceptet.

C Iuxta haec ergo, voluntas consequens est, qua aliquid ex adiunctione aliquarum circumstantiarum est absolutè volitum, manente velleitate de opposito, quòd proinde, praecisus talibus circumstantiis secundum se spectatum est volitum: id verò quòd spectatum sine eiusmodi circumstantiis est secundum se volitum, voluntate antecedente dicitur volitum. Ut proiectio mercium in mare ad eundem vitam periculum effecta, dicitur volita voluntate consequente, quia ita est absolutè volita ex circumstantia superuenientis periculi, ut cõiunctam habeat velleitatem eadè merces seruandi, si id pateretur tempestas, quae planè velleitas ex volitione conseruationis mercium secundum se spectatarum ortum habet. Aliud exemplum accommodatissimum adducit D. Thom. hoc loco, de iudice adquisitissimo & optimo, qui sicut vellet nulla esse seclera in republica, ita nullum vellet capitis damnare, sed omnes vita & pace frui, at spectatis secleribus reorù bonòque republicae, quòd postulat, ut, qui talia patiant capite plectantur, vult voluntate absoluta consequente eos extremo supplicio punire, manente in eodem velleitate de conseruatione vitæ cuiusque, si per leges liceret, bonumque commune id pateretur, quae planè ex voluntate antecedente oritur, qua vellet omnes, ea ratione, qua homines & proximi sunt, incolumes seruire, cùm leges & commune bonum id permittunt. Quia ergo voluntas antecedens respicit priorem quamdam rationem in obiecto praecisam à circumstantiis superuenientibus, quarum ratione oppositum est absolutè volitum voluntate consequente, voluntas verò consequens respicit posteriorem superuenientem rationem, idèd ait D. Thomas hoc loco, distinctionem hanc voluntatis antecedentis & consequentis in Deo non sumi ex parte Dei, quasi in eo detur vna voluntas, quae antecedit, alia quae sequatur, sed ex parte obiecti spectati secundum diuersas rationes, quarum vna est prior, alia posterior. Negandum tamen non est, nostro intelligendi more cum fundamento in re, voluntatem antecedentem esse priorem in Deo voluntate consequente, ut dictum est.

D Sententia explicata, non solum est Damasceni & D. Thomae hoc loco, quam, ut reliquis anteponendam, ultimo loco in hoc articulo reulit, & copiosius quam alias, explicauit, & Dominici à Soroto in illa verba capitis noni epistolae ad Roman. *Quòd si Deus volens ostendere, &c.* quo loco affirmat, salua reuerentia, quae Augustino debetur maxima, sententiã expositionemque Damasceni praefendam esse expositionibus Augustini, itèdque Catharini de praedestinatione ad sanctum Concilium Tridentinum, & complurium scholasticorum, sed etiam multorum Patrum in eundem locum Pauli

Non omnem voluntatem Dei absolutam appellari consequentem, sed eam solum, de cuius contratio velleitas in Deo reperitur.

Permissio quod sit, & quod supponatur.

Voluntas antecedens & consequens circa ea à D. Damasceno exposita.

Pauli 1. ad Timoth. 2. quem de omnibus vniuersim hominibus, sub conditione explicata, interpretatur. In quibus est Athanasius 3. lib. de assumptione hominis. Chryostomus in eundem locum Pauli, & lib. 1. de prouidentia, paulò post medium, Ambrosius in eundem locum Pauli ubi ait: *Si Deus, qui omnipotens dicitur, omnes homines saluos vult fieri, cur non impletur eius voluntas?* deinde respondet: *Conditio laetetur enim Deus saluos fieri, sed si accedant ad eum, si & ipsi velint, &c.* Item Hieronym. in eundem locum, inquit, *vocati Deo consentire velint.* Atque inde dicit solui obiectiones de induratione Pharaonis. Hanc eandem expositionem amplectitur Augustinus in lib. ad articulos falsò sibi impositos, art. 2. ubi ait: *Sincerissime credendum esse atque profuturum, Deum velle ut omnes homines salui fiant: si quidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicitè præcipit, quòd in omnibus Ecclesijs piissimè custodiatur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur. Ex quibus quòd multipliciter peccatum est meritum, quòd multis saluantur, saluantis est donum: ut enim reus damnetur, inculpabilis est Dei iustitia, ut autem reus iustificetur, ineffabilis Dei gratia est.* Hæc Augustinus. Eandem expositionem manifestius adhuc amplectitur de spiritu & littera c. 33.

Voluntatem conditionatam, si nempe nos velimus, dari in Deo prebatur.

Eadem sententia probari potest primò. Quoniã si Deus re vera non vult omnes homines saluos fieri, si per ipsos non steterit, sanè intelligi non valet quanam ratione verò dicatur, omnes homines in vitam æternam condidisse, potuisseque omnes in manu consilij sui, ut gratia diuina adiuti, ad quã facientibus, quod in se est, conferendam paratissimus est, eam consequi possent, nec qua ratione, qui illam non consequerentur, sua, aut primi parentis culpa, essent dicendi eam non fuisse consecuti: cum ergo hæc omnia cū Scripturis sacris pugnent, amplectenda proculdubio est proposita sententia.

Secundò, quoniam expositiones aliæ ad locum Pauli præter Damasceni & communem Patrũ expositionem, omnes vel ipso primo aspectu peregrinæ, & extorite apparent: obsecrauerat enim Paulus fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: adiecitque: *Hoc enim bonũ est & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: sanè Paulus de eisdem omnibus hominibus asseruit, Deum velle omnes saluos fieri, de quibus in eodem contextu præmiserat, ut pro omnibus fierent obsecrationes, orationes, &c. (id enim ut rationem attulit, quare fieri deberent) ac de quibus subiungit, Christum dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus: constat autem nullum vitio rem excipiendum esse ab orationibus Ecclesiæ (excommunicatum excipe, qui in penam iustam, ut respiscat, præcepto eiusdem Ecclesiæ à communibus orationibus excluditur) sed vniuersim pro omnibus esse orandum, idque gratum esse Deo, Christumque pro omnibus vniuersim dedisse semetipsum redemptionem: ergo Paulus omnes vniuersim asseruit Deum velle saluos fieri, si per homines ipsos non staret.*

Tertiò, in Deo est formaliter voluntas, qua vult, ut impleamus præcepta & consilia quæ nobis tradidit, si nos quoque, idem velimus; hanc enim verbis illis orationis Dominicæ, *sicut voluntas tua, sicut in celo, & in terra, petimus à nobis impleri.* De eadem 1. ad Thesl. 4. ait Paulus, *Scitis quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum. Hæc est enim voluntas Dei*

sanctificatio vestra, ut abstinereis vos à fornicatione, &c. Præterea præcepta ipsa & consilia ab vniuersis Theologis, comparatione Dei, voluntas signi dicuntur, neque alia ratione, nisi quia voluntatem in Deo formaliter existentem exprimunt, qua id vult, si nos quoque pro nostra libertate idem velimus, eaque ratione id nobis præcipit. Ridiculum namque est Scripturisque sacris minimè consonum arbitrari, Deum quidem formaliter & propriè id non velle, sed solum metaphoricè dici id velle, quia perinde exhibet præcepta & concilia, atque ea exhiberet, qui id vellet, eo modo quo de eo irasci dicitur solum metaphoricè, quia punit, ut punire solènt homines irati. Quare D. Thomas conspiciens expositionem illam, quam in Paulum reulerat, de voluntate signi, quasi in Deo nulla esset voluntas beneplaciti, nulla probabilitate fulcitur, meritò eã hoc loco non reulit, sed eas solum expositiones, quæ locum illum interpretantur de voluntate beneplaciti, formaliter ac propriè in Deo existente. Denique voluntas illa nihil cum Deo pugnat, quin potius maximè consentiens est, tum cum bonitate, pietate, ac veritate diuina, tum etiam cum libertate nostra & probatione, qua Deus nos ad palmam præmij statuit perducere: ergo est in Deo admit-tenda: sed illa eadem est, qua Damascenus, & alij Patres affirmant Deum velle omnes vniuersim homines saluos fieri, mediãque ad vitam æternam necessariam consequi, si per ipsos non steterit: ergo vera est Damasceni, aliorumque Patrum opinio circa illius loci Pauli expositionem.

Ante quartam rationem obiter dicam, non de-fuisse, qui nostram illam propositionem in Deo præcedentis rationis propositam, in Deo est formaliter voluntas, qua vult ut impleamus præcepta & consilia, quæ nobis tradidit, si nos quoque idem velimus, redarguerent tentauerint, dicentes. *Quamuis, ut plurimum vera sit, non tamen semper esse veram, ut constat in præcepto illo Abrahamo imposito de immolando Isaac.*

Est tamen rigorosa valde nimisque scrupulosa ea redargutio. Primò, quoniam nos loquuti sumus de præceptis & consilijs Ecclesiæ propositis: non verò de præcepto Abrahamo peculiariter imposito ad eum tentandum, mundòque ostendendam ac simul exercendam præclaram Abrahami fidem, spem, obedientiam ac caritatem in Deum, & ad typum exhibendum futuræ passionis Christi, nimisq; Patris æterni caritatis, qua sic mundum dilexit, ut pro illius salute non dubitauerit Filium suum vni-genitum in acerbissimam tradere mortem. Secundò, quoniã nostra doctrina per se, ac de lege ordinata solida est, ac vera: quod satis est, ut tutò ac simpliciter possit, ac debeat affirmari, neque est necesse facere exceptionem euentus extraordinarij ac singularis ad particularem aliquè finem. *Quin potius tamquam plus iustò cautus meritò is notaretur, qui propositione illa solida per se ac vera vtens ad argumentationem, quam nos confecimus, recurrere vellet ad faciendam exceptionem extraordinarij illius euentus, idque profectò obscurã redderet orationem.* Tertiò, quoniam nostra propositio, neque in præcepto Abrahamo imposito patitur instantiã. Illud namque præceptum hæc omnia continebat: *Tolle filium tuum vni-genitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offer eum in holocaustum super vnũ montium, què monstrauero tibi: Abrahamo verò surrexit, tulit puerũ, & omnia fidelissimè est exequutus vsque ad gladij erectionem, ut percuteret eum: id autem satis est, ut impleuisse dicatur præceptum*

praeceptum domini: quandoquidē tam multa illius A
praecepti est exequutus, neque per ipsum steterit,
quominus omnimodam impletionem completeret.
Vnde scriptura ipsa ex Deiperfona subiungit, *Quis
fecisti rem hanc, & non peperisti filio tuo unigenito pro-
pter me, benedicam tibi.* Et infra, *Quia obedisti voci mee.*
Atque hęc Abrahami obedientia praecepto illi,
quoad executionem est, qua tantopere in sacris li-
teris commendatur: & de qua Iacobus 2. c. de ope-
ribus atque legis impletione agens, sic ait: *Abraham
pater noster nōme ex operibus iustificatus est, offerēs Isaac
filium suum super altare?* Sanē is, cui praeceptum est
impositum, dum id efficere statuit, quod sibi praeci-
pitur, & per partes executioni id mandat, praeci-
ptum dicitur implere: per accidensque est, quod
vel morte praeventus, aut aliter impeditus, totum
implere non poterit, vel quod a legis datore ali-
quid sit ei remissum, aut etiam prohibitum, quod
illi implendum supererat, implereque aggrediebat-
ur. Adde, quando dicimus in Deo esse formaliter
voluntatem, qua vult, vt impleamus praecepta &
consilia quae nobis tradidit, si nos quoque id veli-
mus, habere id hanc tacitam conditionem, si penes
nos sit id implere: alioquin si impossibile, vel de
facto, vel de iure nobis sit, constat in Deo non esse
talem voluntatem: at verō Abrahamo, tempore, quo
puerum erat percussurus, effectum erat impossibile
iuris impossibilitate, id praeciipi antea sibi impositi
implere, quod implendum restabat, propter novum
illud aliud praeceptum, *ne extendas manum in puerū.*
Possumus etiam dilucidius sic dicere. Doctrinā no-
strā manifestē esse in huncmodū intelligendam, in
Deo est voluntas, qua vult, vt, si nos quoque veli-
mus, impleamus praecepta, quae nobis tradidit, pro
tempore, pro quo obligant. A nostra autē doctrina
hoc pacto intellecta nihil omnino est excipiendum:
quoniam licet praeciptū illud affirmatiuū Abrahā-
no impositum, ipsum obligauerit ea omnia effice-
re, quae vsque ad gladij erectionē efficit, idque ani-
mo interficiendi Isaac, atramen pro nullo instanti
obligauit eum, filium suum interficere: quoniam in
tempore, in quo filium iuxta Dei praeciptū erat per-
cussurus, praeventus erat a Deo, contrariumque
illi erat praeciipiendū. Non cad id regrediamur, vnde
sumus digressi, quarāmq; rationem conficiamus.

Quartō eadem sententia probatur multis aliis
testimoniis Scripturae sacrae, quae aperte sonant in
Deo esse eiusmodi voluntatem. Geneleos enim 6.
*Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem,
quem creauit, a facie terra.* Isaia 1. *Heu vindicabor de
inimicis meis: si autem in Deo non esset velleitas, qua
homines non punire cuperet, si ipsorum peccata
aliud non postularent, quid quāto dolor ille cordis
interiosecus, quo tactus dicitur, gemitusque ille in
sumentia vindicta exprimerent? neque enim aliud
significant, quā in velleitate, qua velle nō punire,
si peccata id non postularent. Item Sapientia 1. ha-
betur: *Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione
viorum. Creauit enim, vt essent omnia, & sanabiles fecit
nationes orbis terrarum. In iustitia mortis est acquisitio
Impij autem manibus, & verbis accersierunt illam.*
Ezechiel 18. *Numquid voluntatis meae est mors impij,
& non vt conuertatur a viis suis, & viuat. Et infra, *Qua-
re moriemini domus Israel? quia nolo mortem morientis,
reuertimini, & viuite.* Item Matth. 23. *Quoties voluit
congregare filios suos, quemadmodum gallina congregat
pullos suos sub alas, & noluit. Denique si in Deo non
esset voluntas conditionalis, de qua loquimur, sanē
inuitationes ad poenitentiam, atque ad vitam aeter-
nam, quae ex persona Dei in Scripturis sanctis fiūt,***

potius fictiones dicenda essent, comparatione eor-
um, qui non conuertuntur. Veteratoris etenim esset
praecepta subditis dare, nec vellet, vt ea implerent,
velle nihilominus transgressores punire: quare id
Deo nulla ratione est tribuendum: quin potius di-
cendum est, teueta velle fieri, quae praecipit, serua-
ta tamen libertate arbitrij creati, ac proinde sub con-
ditione, *si homines & Angeli id ipsum velint.*

Dominicus a Soto loco citato, tamen si tandem
annuat, maxime tamen dubius est, tan voluntas hęc,
quam in Deo esse ostendimus, appellanda sit vel-
leitas, voluntasque conditionalis, quia, inquit, *vellei-
tas, voluntasque conditionalis est imperfecta, qua non est,
nisi vbi deest facultas implendi quod volitum est, vt in eo
cernere licet, qui vellet non proicere merces in mare,
temporarie tamen coactus, quia desperat se aliter posse
seruare vitam, eas proicit: Deo autem nulla imperfe-
ctio, nullisque defectus facultatis est tribuendus.*

At proculdubio appellanda est cum D. Thoma,
hoc loco velleitas voluntasque conditionalis, vt ex
hactenus dictis est manifestum. Praeterea cum in
Deo sit formaliter, & non sit volitio efficax ac ab-
soluta, non videtur quae alia esse possit, quā vel-
leitas, voluntasque conditionalis.

Ad rationem Soti dicendum est, velleitatem vo-
luntatemque sub conditione, interdum esse propter
defectum facultatis faciendi, aut obtinēdi id, quod
ita est volitum, vt cernitur in eo, qui vellet non
proicere merces suas in mare: interdum verō esse,
non propter defectum potestatis, vt sit id, quod ea
vellet, sed vt ea ratione sinat res agere accommo-
datē ad suas naturas, creaturaeque arbitrio praeditae
propriis meritis, diuina gratia adiuta, honorificen-
tius ad praemij palmam perducantur. Priori ergo
modo coniuncta est cum imperfectione, defectu-
que facultatis, neque ita cernitur in Deo. Posteriori
verō minime. Etenim liberē vult Deus aliqua de-
pendenter ab arbitrio creato, nempe beatitudinem
damnatorum, quorum opposita, nempe damna-
tionem, vult absolutē propter malum vsum eius-
dem arbitrij. At illa eadem, verbi gratia beatitudi-
nem, quorum opposita absolutē vult, potuit velle
absolutē, vel impediendo malum vsum arbitrij
creati, vel etiam absolutē ea volendo, secluso quo-
cumque vfu arbitrij creati.

Gregorius loco citato nititur probare, locum
Pauli non esse intelligendum de voluntate anteceden-
tente, quae sit velleitas salutis, si per peccatores non
staret, idque in hunc modum. *Quoniam si id esset
verum, Paulus non dixisset, Deus vult omnes homines
saluos fieri: velleitas namque non exprimi solet per ver-
bum indicatiui, sed optatiui modi.*

Dicendum nihilominus est, in primis velleita-
tem interdum etiam verbo indicatiui significari, vt
constat ex illo Christi ad Patrem, *Resurramen non
sicut ego volo, sed sicut tu.* Dicendum est deinde, eam
velleitatem, quae est propter defectum facultatis
faciendi, aut consequendi aliquid, idere exprimi
per verbum optatiui modi: non verō eam, quae idē
est in Deo, vt sinat res agere liberē accommoda-
tōque ad suas naturas: haec etenim est voluntas con-
ditionalis, dummodō per aliam non stet, qua ratio-
nē optimē dicere possumus, *Deum velle salutem om-
nium, dummodō per ipsos non stet.*

DISPUTATIO II.

Verum voluntas Dei semper impletur.

It prima conclusio. Quidquid Deus vult volan-
tate absoluta semper impletur. Hęc est de fide.
Prima cōcl. affirmatiua.

Voluntas cō-
ditionata
qua non im-
pletur, vel-
leitas est nū-
cupanda.

Diluitur
Soti argum.

Gregorij opi-
nio & arg.

Solutio.
Matth. 26.